

R-81

R12

NÉPRAJZI KÖZLEMÉNYEK

II. évfolyam

1-2 sz.

Kézirat gyanánt

Budapest, 1957

MAGYAR NEMZETI MUZEUM - NÉPRAJZI MUZEUM

FRANCIA PÁRHUZAM REGÖSÉNEKEINKHEZ

A regösének külön dallamfajta a magyar népzeneben, amelyet csak hangneme és bizonyosfokig felépítése kapcsol a gyermekdalhoz, s azon keresztül bizonyos európai dallamokhoz. Igen határozott vonalú dallamainak valódi megfelelőit azonban mindmáig nem sikerült megtalálni. Így a magyar népzene többé-kevésbé ismert eredetű dallamai közt magányosan áll felderítetlen eredetével. Majdnem ugyanígy állunk szövegével is. Ezidáig mindössze Trencsényi-Waldapfel Imre párhuzamaira hivatkozhatunk, akinek sikerült kimutatni a szöveg egy-két részletének mását kopott, illetve költői átfogalmazásban elhomályosult görög hagyomány-elemekben.¹ Ettől eltekintve azonban sehol máshol nem akadtak még rá kutatóink a szöveg megfelelőire, ami annál feltűnőbb, minthogy körülöttünk a Balkántól Nyugateurópáig mindenütt megtalálható a szokás rokonsága: a téli napfordulóhoz kötött, jókívánásokkal és kéregetéssel együttjáró alakoskodás /kolinda, koleda, turka, lucázás, betlehemi pásztorjáték, farsangi alakoskodás stb/.

Az alábbi francia ujesztendő-köszöntőben azonban már regös-dallamaink jellemző motívumával találkozunk: a négyszer 2/4-es ütemből felépített, "kanásztánc"- vagy "kolomejka" - vagy "vagans"-ritmusu, kvintről az alaphangig lefutó s ismét a kvinten kihangzó sajátos dallammal.

J=126 Guillanneu Bas-Poitou, Anis

I som's de pauvres gens, Bonne gent! Qui ne sont guère riches
I cherchons de l'argent, " Pour nourir nos familles.

Faites-nous la charité, Donnez-nous un sous marqué.
Si les sous mar-qués manquent, Donnez-nous de l'argent blanc!

Szerkeszti:

Némethy Endre és Takács Lajos

Felelős kiadó: Szendrey Ákos

Készült: a Magyar Nemzeti Múzeum-Történeti
Múzeum Rotaprint Üzemében
450 példányban, 22 iv terjedelemben

Fv.: dr. Dajbukát Gergely.

MTA Néprajzi Kutatócsoport

Könyvtára, Budapest

Leletár: P-1521/1.

Jérome Bujead: Chants et chansons populaires des provinces de l'Ouest, Poitou Saintonge, Aunis et Angoumois. Avec les airs originaux recueillis et annotés par -. Niort, I-II. 1895, II, 156. /1.ed.1866./

A melléállítható dallamok közül első helyen áll az erdélyi regösének egysoros dallama /a. MNT II.865. sz. Kénos, Udvarhely m./, valamint a bucsui /b. Vas m. MNT II.855.sz./, éspedig az ének legtöbbet hallható motívuma, a varázsló refrénnel kihangzó zenei egység; s végül az erdélyi regösének kibővítésének tekinthető, általánosan elterjedt gyermekdal /c. MNT I. 1025.sz., Maroskeresztur, Maros-Torda m./.

a.

Porka havak esedeznek, de hó reme róma,
 (1) asztónál gazda uram, hej regü rejtem rejtem.

c.

Elvesztettem zsebkendőmet, megver anyám érte,
 Aki aztet visszaadja, megcsókolom érte.

Mínthogy szinte valamennyi regösének refrénje - vagyis legfontosabb része - felugró kvinten végződik, ezt a vonást kell a regös-dallam legjellemzőbb sajátosságának tekinteni. Ezért mindenképpen azon a véleményen vagyunk, hogy az erdélyi dallam eredeti formája az egysoros s nem a kétsoros ének, amelyet N.Bartha Károly később gyűjtött /MNT II.856. sz. Ez ugyanis a megismételt dallamsort az utolsó hangok megváltoztatásával alaphangon zárja./ Ugyanezért nem tudjuk elfogadni Kérényinek osztályozásában kifejezett véleményét sem, hogy ez a dallam a gyerekdalból származik. Legalább ugyanannyi érv szól az ellenkezője

mellett, hogy egy közismert ritusdallam száll alá a gyermekek közé. A gyermekek ugyanis csak újabb időkben keverhetik saját dalaikat szer-tartásszerű szokásaink dallamanyagába, mióta ezeknek az előadása már rájuk maradt. Az erdélyi regösének korábbi - egysoros - formái viszont még felnőttektől származnak! Azért sem helyeselhetjük, hogy Kérényi épp ezt a két dallamot különíti el, illetve zárja ki az általános stílusból, mert mindkettőnek szövege is leggazdagabb arhaikus részletekben, egyszersmind dallamaik is magában a dallam-törzsben őrzik a felugró kvintet, amit a többiek csak a külön refrénben.

A francia dallammal való azonosság akkor látszik döntőnek, ha eltekintünk második sorától, mely másodlagosnak látszik, meggondolva, hogy a magyaroknak is, ahol van másik soruk, az kétségtelenül másodlagos. A jellegzetes első sor után a franciában egy eléggé sablonos, inkább csak lezárásul szolgáló második következik. Az ilyen befejezés alakulhatott ki később is, mikor már a kvinten kihangzó befejezést nem érezték kielégítőnek az uralkodóvá váló hangnemi érzék alapján. /Nálunk is később merül fel a csonkaszövegű, lezárt Bartha-adat a Sebestyén-Vikár gyűjtötte régi, "befejezetlen" alakok után./

A francia párhuzam erejét gyengítheti, hogy csak egyetlen adatra épül, nem olyan összefüggő stílusra, mint a magyarban. A többi francia ujesztendő-köszöntő ugyanis már vagy csak dur-hexakord dallam közeli hasonlóság nélkül, vagy még eltérőbb, moll- stb. dallam. Viszont nagyon nyomatékosá teszi, hogy nem akármilyen dallamról van szó, hanem éppen ujesztendő-köszöntőről, ugyanarról a szokásról, mint a mi regölésünk. Neve is - Guillaneu, Guillannée, Guillanneuf = Aguille l'an neuf - éppen maga az újévet köszöntő refrén, mint nálunk. S nemcsak funkciójában található egyezés a magyar és francia énekek közt, hanem számos szövegrészletben is. Az alábbi példák Joseph Canteloube: Anthologie des chants populaires français, groupés et présentés par Pays ou Provinces. Paris, 1951. I-IV. művéből valók, /de találhatunk ilyen szokásdalokat másutt is, pl. Ernest Gagnon: Chansons populaires du Canada recueillies et publiées avec annotations etc. par -. Québec, 1900. p. 243, La guillannée/. Helykimélés céljából nem tördeljük vers-sorokba.

II, 305. Chant de quête de la nouvelle année.

Dans Les Avents nous som'entrés. Les guillonés sont arrivés, Gentil signeur! La guilloné il faut donner Aux compagnons! Que Dieu nous donne le bon soir. A vous et aussi à nous tous!... Que Dieu vous garde

la maison Avec les gens qui sont dedans! Que Dieu vous donne autant de fils Qu'il y a de moustiq' dans l'étang!... Que Dieu vous donne autant de boeufs Que les pouls vous feront des oeufs!... Que Dieu vous donne des dindons Comme la vigne a de surgeons! Que Dieu vous accorde autant d' oies Qu'il y a des herbes dans les prés!... Que Dieu vous donne autant d'poulets Qu'il y a de branches à l'aubier!... Donnez-nous un'poignée de blé Pour augmenter le pain béni!... Donnez-nous un' poignée de sel Pour saler le pain de Noël!... Donnez-nous un' poignée de son Pour rendre l'âne plus vaillant!... Si vous n'voulez rien nous donner, N'nous laissez pas ainsi chanter!... Mais, si vous voulez nous donner, La chanson il faut achever! /2./ Voici qu'il pleut! Mon Dieu! quel temps! La brise frappe de tous sens! /3./ Si vous nous fait' boire un pintou, Nous porterons mieux le baton! Prends la bouteille et le pichet, Tire le vin... je le boirai!...

III, 76. Guillaneu, chanson de quête pour le nouvel an. Vendée Messieurs et Mesdames De cette maison, De cette maison, Ouvrez-nous la porte, Nous vous saluerons. Notre Guillaneu Nous vous la demandons! La chandelle est morte, Nous l'allumerons /bis/ Avec l' allumette Qui est sur le poiron. Notre Quillaneu etc. Guiettez dans la nappe, Guiettez tout du long; /bis/ Donnez la michette, Gardez le grison. /4./ Refr. Guiettez dans l'charnier Guiettez jusqu'au fond; /bis/ Donnez la cotlette, Gardez le jambon. Refr. Allez à la cave, Cherchez dans le fond; /bis/ Donnez l'muscadet, Gardez le gros plant. Refr. Dans le têt des oies, Allez jusqu'au fond; /bis/ Donnez la pironne, Gardez le piron. Refr. Dans le têt de dindes, Allez jusqu'au fond; /bis/ Donnez-nous la dinde, Gardez le dindon. Refr. Dans le volailler, Allez jusqu'au fond; /bis/ Gardez la poulette, Donnez le chapon! Refr. Dans le pigeonnier Regardez au fond; /bis/ Donnez la pigeonne, Gardez le pigeon. Refr. /4./ Votre fille ainée Est à la maison? /bis/ Donnez la servante, Nous en content'rons! /5./ Refr. Si v'lez pas donner, Ne fait' pas tarder! /2./ Un grand vent de morte Fait ouvrir la porte! /3./ Refr.

III, 77. Chant de quête. Vendée, Meillezais. Réveillez vous, coeurs endormis /1./ cette nuitée! Mettez vous coeurs en Jésus Christ Et vos pensées. Nous vous sou'aitons la bonne année; Va, donnez nous la Guillaneu! L'aguillaneu il est là-haut, Sur la fenêtre; C'est un tout petit cheval blanc Sans queue ni tête. Refr. Si vous n' voulez rien nous donner, Vous f'rons dommage: Nous en irons dans vos jardins, Dans vos potages. /2./ Refr. La cuisinier' de la

maison, Troussez vos manches! Et cherchez bien dans le charnier: Le lard y trempe. Tâtez le haut, tâtez le bas, Apportez-nous un gros morceau! Si vous n'voulez rien nous donner, N'fait' point attendre! /2/ Un petit vent du nord qui vient Souffl' dans nos jambes /3./ Et vous répond, droit au milieu, Va, donnez-nous l'aguillaneu!

III, 345. Chant de quête pour le nouvel an. Franche-Comté, Région de Porrentruy. Bonsoir, bonsoir, maître de ces lieux! Voi-ci le bon an qui estve-mu, Que tout le mond est réjoui, Que Dieu vous mette en un bon an! Que Dieu vous donn' la bonne année! Autant les grands que les petits /bis/ Que tout le monde est réjoui! Que Dieu vous mette en un bon an! Que Dieu vous donn' la bonne année! La douce Vierge a un jardin Qu'il y croissait du pain, du vin, Qu'il y croissait de tous les biens! Que Dieu... Notre Seigneur s'y promenait /bis/ Avec un baton ferre d' argent Que Dieu... Le plus brave homme du pays, C'est le Georget que le voici! /bis/ Que Dieu le mette en un bon an! Que Dieu lui donn' la bonne année! Que Dieu bénisse cette maison, /bis/ Toutes les latt' et les chevrons! Que Dieu vous mette en un bon an! Que Dieu vous donn' la bonne année!

IV, 163. Ile-de-France, Brie.

Ah! Bien l'bon-soir, la saint' hotée! Ah! Bien l'bon-soir, la saint' hotée, A tout le mond' de la maison! Que l' Guillonneau nous soit donné Dans vot'maison! Si tu es dans ton lit couché, Fais y ta femme relever /1./ Et fais-y ta femme relever, Et fais-y ses mains bien laver. Et à souper nous préparer, O compagnon! Si tu as tué ton percelet, Donne-nous en un morcelet: Les compagnons sont friolets: Ils rongeront les osselets! Si vous voulez n' pus rien donner, N'nous fait' pas ici attarder, /2./ Car il fait nuit et mal marcher, Et nos souliers sont dessolés!...

Amint az aláhuzott helyek mutatják, nemcsak a bőségvarázslás és a kéregetés van meg bennük a magyarhoz hasonló felsorolásokkal, - ami még a szokás azonos voltából is következhetnék - hanem olyan részletek is, amelyekre ez már nem áll.

1. A költögetés. Lásd a rengeteg "Kelj föl, gazda, kelj föl szállott Isten házadra" mellett "Ágyban fekszik házigazda, feje fölött csatos erszény" /MNT II. 786 sz., 776-777, 781. stb./ de leginkább a kénosít: "Abban látánk vetve ágyat Refr. Kújjel fekszik jámbor gazda.. Belől fekszik gyenge hölgye... Közzől fekszik Párizs gyermek... Serkentgeti apját-anyját... Mert megjöttek a regösök".

2. Az adomány megtagadása - nálunk a bebocsátás megtagadása - esetén elvonalásról, kártevésről szóló részletek: "Ha bé bocsát, itt maradunk, ha bé nem bocsát, tovább megyünk" /859.sz./. Ha nem engedik be, a 782.sz.-ban a köv. sort éneklük: "Adjon Isten száz ólat, meg egy koszos malacot". Legerősebb a kénosi: "Béeresztesz-e, jámbor gazda? Refr. Ha bé nem eresztesz, azt sem bánjuk... Kikötözzük az ajtódat... Benn pisiltek, benn kakáltok". /MNGy IV,318, hasonlóan Krizánál, MNGy. XI, 173-4. A MNT II. sajnos nem közli ezeket a régi, teljesebb szövegeket./ N.B. ezt a fenyegetőzést is kielemezte Trencsényi-Waldapfel a görög szövegekből. Érdekes, hogy a bebocsátás-kéréssel együtt látjuk az utolsó szövegben a rossz cipő emlegetését; mintha sok regőséneki-ben szintén ennél a résznél emlegetett cserfakéreg-bocskor /és többi öltözék/ is idevágna. /777. sz. stb./

3. A hideg emlegetése avval kapcsolatban, hogy adnak-e /nálunk: énekeljenek-e/ vagy sem. "...most jöttünk hideg utról, hideg mezejéről, Elfagyott kinek keze, kinek lába, kinek füle farka. Jaj nem tudjuk, mit csináljunk, nyomjuk-e vagy mondjuk? /820, de 776-812. szig szinte mindben./

4. Felsorolás, hogy mi legyen a köszöntőké, s mi a gazdái /Donnez-Gardez/. Különösen a kénosiban látjuk, a felsorolt ételek után mindig: "Annak fele regeseké", végül "a maradjon a gazdának" "a maradjon az asszonynak". /Itt is gazdagabb a Sebestyén-közölte szöveg, mint a MNT II./ Hasonló a nagyrecsei /822.sz./ "Adjon az Uristen ...négy szép tehenet, turót, vaját ölöget, az is felerészben szegény regölöknek.... ezer forintot, fele a gazdájé, fele regölöké..." stb. Szám-talan énekiünk pedig már csak az erszény tartalmán osztozik így. /776-8, 784-5, 790, 794, 797, 817, 824, 829-30, 833-4, 843, 845, 848, 859, stb./

5. A lány és a szolgáló emlegetése is valamiféle maradványa a magyarban teljesebben fennmaradt párosító-részeknek. A magyar anyag t.i. sokkal teljesebb és a szokás értelmét világosabban mutatja, mint a nagyon kopott francia.

A francia adatoknál is kopottabb párhuzam jelentkezik az angol énekek között: Cecil J. Sharp - Charles L. Marson, Folk-Songs from Somerset, London, 1905-9. 126.sz. és részben 127. sz. Alább közöljük a fontosabb 126. sz.-ot.

Christmas Carol Somerset

Come all you worthy gentlemen that may be standing by, day.
Christ our Blessed Saviour was born on Christmas

The Blessed Virgin Ma-ry Un-to the Lord did say.

O we wish you the com-fort and ti-dings of joy.

3. vsz-a a következő:

God bless the ruler of this house, And long on may he reign, Many happy Christmases He live to see again! God bless our generation, Who live both far and near. And we wish them a Happy, a Happy New Year!

Tehát a karácsonyi énekek boldog ujévet kívánnak, s egyéb halvány nyomai is mutatkoznak az áldás- és bőség-kívánatoknak. Az énekhez fűzött jegyzetben megtudjuk, hogy az énekes legénykorában csoportban járták a fiuk a helységet a karácsony-körül i időben, est énekelve.

Dallamának első, ismétlődő fele megegyezik a francia dallam első, szintén ismétlődő sorával, valamint az erdélyi regősénekekkel. Második fele viszont már sokkal határozottabban van továbbfejlesztve, mint a francia. Azonban így is felismerhetők a közös vonások mind dallamban, mint szövegben, mind a hozzájuk kapcsolódó szokásban. /A szokás helye Wales és a Franciaországra néző partok közé esik, a bristoli öböl mellett/.

A 127. sz. ujévi ének, amelynek dallama dur-hexahord, refrénje fölszalad az oktávig is, azonban nincs benne a fentihez hasonló közeli dallam-kapcsolat. Szövege viszont és a hozzáfűződő szokás ugyanolyan jellegű, mint az előbbi.

A közölt párhuzamokkal nem akarjuk azt állítani, hogy közvetlen kapcsolat lehetett a francia és a magyar szokás közt. Sokkal inkább

egy nagy, közös hagyomány egymástól függetlenül fenntartott maradványának tekinthetjük őket: a Földközi tenger ókori kulturája maradványának. S így nem hiszem, hogy le kellene mondanom korábbi feltevésemről, amelyet ezen adatok ismerete előtt így foglaltam össze.²

"Trencsényi-Waldapfel Imrének a Pásztori Magyar Vergiliusban közölt szövegegyezési görög alakoskodók és magyar regösök mondókái között valószínűvé teszik a regölésnek valamiféle kapcsolatát a görög néphagyománnyal. Ez a kapcsolat azonban nem lehet a Balkánon esetleg tovább élő görög hagyományok dunavölgyi átvétele, mert hasonló szomszédnépi szokásokból éppen a regösének szöveg-elemei hiányoznak mindent, /és dallama, amely semmiféle eddig ismert dallam-anyaggal nem egyezik közvetlenül/, s mert a környező népek szokásainak megfelelő hagyomány-elemek nem k ö z v e t l e n ü l a regölésben találhatók meg, hanem elsősorban a betlehemes pásztorok mókázásában,³ továbbá más tavaszi-téli szokásokban, mint pl. a koledálás, kiszehajtás, pünkösdi király stb. A regölés más elemei pedig kétségtelenül finnugor hagyományba tartoznak /pl. a varázsló refrén/, vagy feltűnő samán-elemeket tartalmaznak /pl. a samán-dob emlegetése/. Ugy látszik tehát, hogy itt görög szokásnak pogány-magyar hagyomány-elemekkel való korai összeolvadásával számolhatunk, ami azonban nem mai hazánk területén történt, hanem legvalószínűbben a Fekete-tenger vidékén."

A közölt egyezések alapján egyre valószínűbb, hogy regösdallamaink a déli görög-mediterrán kultúrába tartoznak, s el kell vetnünk azt a korábbi feltevést, hogy ezek is, mint a sirató, a finn-ugor népek ősi dallamstílusába tartoznak.⁴

Jegyzetek

1. Pásztori Magyar Vergilius. Bp. 1938, 64 kk.
2. Közli Harmatta, Pais-Emlékkönyv, 297. Bp. 1956.
3. Lásd erről "Mimos-elemek a magyar betlehemesjátékban" c. cikkemet, Antiquitas Hungarica, 1948.
4. Szabolcsi Bence, Ethn. 1934, 141.

Vargyas Lajos

L.Vargyas: Les chants de quête pour le nouvel an dits "regös" et quelques parallèles français.

Les chants "regös" forment un type de mélodie en hexacorde majeur caractérisé surtout par une cadence en sol ou de refrain ou de la mélodie entière et cela, dans la majeure partie des cas, en sautant du "do" sur le "sol". /Cf. Corpus Musicae Popularis Hungaricae II., No 776-876./ Ces chants forment un type mélodique à part, différent de tous les autres types et n'ayant son pareil dans la musique d'aucun peuple /excepté les exemples cités dans l'article présent/. Ils sont liés à une coutume consistant en une mascarade en peau de bête où, entre Noël et le Nouvel An, des hommes et des gars en masques quêtent en chantant devant les maisons. Dans le texte il y a des parties stables, comme p.e.

1/ des paroles pour réveiller le maître et la maîtresse de la maison: "lève-toi maître, lève-toi. Dieu est descendu sur ta maison" "Le maître est couché dans le lit, au dessus de sa tête il y a une bourse à boucle." "Y voyons un lit tout fait,.... dedans est couché le maître pieux... du coté du mur sa tendre dame.... entre eux l'enfant Paris... qui réveille son père et sa mère... parce que les guillanés /regös/ sont arrivés". /Le nom "Párizs" est une survivance du roman de Troie d'origine française ayant été extrêmement en vogue dans la Hongrie du XII siècle. Dans ce temps là les chartes sont pleines de noms de féodaux tels que Priame, Achille etc. /qui se retrouvent jusque dans les légendes des saints hongrois./

2/ En cas de refus d'entrer ils parlent de départ, parfois même du dommage qu'ils vont faire. "Si vous nous laissez entrer, nous restons, si vous ne nous laissez entrer, nous partons." "Si vous ne nous laissez pas entrer, ça nous est bien égal, nous attacherons votre porte,.... dans la maison vous pisserez, vous chierez." Au même endroit il y a le passage: "Nos chaussures sont en écorce de chêne, nos pantalons en écorce de bouleau, nos vêtements en paille d'avoine."

3/ A la demande de chanter ils répondent toujours en se référant au froid. "Nous venons de faire un chemin très froid, nous arrivons du pays du froid, l'un de nous a les mains gelées, l'autre les pieds et d'autres les oreilles gelées. Voulez-vous que nous partions ou que nous chantions?"

L'essentiel de cette coutume est une magie de l'abondance et de la fertilité et l'union par ensorcellement de couples. C'est pour-
quoi

4/ ils énumèrent longuement tous leurs vœux quant à la procréation de la volaille, à la récolte et à la part qu'en doivent recevoir le maître et les guillanés /regös/.

5/ ils chantent pour unir par le chant les filles à marier avec ceux dont ils supposent qu'ils leur font la cour.

Les parallèles dans les mélodies et dans les textes cités /soulignés dans les exemples français/ permettent de supposer que la coutume française /de même qu'une version vague en Angleterre/ ainsi que la coutume hongroise remontent toutes à une source commune, aux traditions de la Méditerranée antique. /Certains éléments de la coutume hongroise furent retrouvés dans la tradition grecque./

Le refrain avec sa mélodie originale revient après chaque vœu, tout comme dans les chants français. Il est d'origine finno-ougrienne et il est lié avec la transe spécifiquement chamanique. Ce fait, ainsi que les traces du tambour chamanique et d'autres détails ayant un rapport avec le chamanisme et survivant dans la coutume des regös indiquent que les éléments méditerranéens ont, très tôt, fusionné avec des éléments païens hongrois. Dans les Balkans et dans d'autres régions voisines, la tradition grecque a plusieurs survivances retrouvables aussi en Hongrie, mais dans une autre coutume, celle des jeux de Noël. Tout ce qui vient d'être dit permet à l'auteur de supposer que l'origine de la coutume décrite ci-dessus et de la mélodie liée avec elle remonte aux temps précédant la conquête de la Hongrie actuelle /année 896/, aux contacts avec les Grecs des environs de la mer Noire.

A SZENTIVÁNNAPI TŰZ ELSŐ HAZAI EMLÉKE

Szentivánnapi hagyományok az egykori országterületnek csaknem minden tájáról ismeretesek; a legtöbb és legjellegzetesebb adat mégis, az északi peremről, javarészt palóc nyelvterületről való. /MNépr. III. 319 skk. IV. 278. skk. Róheim G.: Magyar néphit és népszokások 309. skk, MNT II. 204-294./ A szokásnak eddig ismert legrégebb följegyzését /1626/ is északon, Zemplén megyében vetették papírra. /V.ö. Ethn. 1939. 260./

Az itt ismertetendő adat a magyar nyelvterület legszéléről származik: egyik szepesmegyei "lándzsás"-faluból, Miklósfalváról. /Későbbi neve Lándzsásótfalu, ma Horka, Csehszlovákia/. A névadó és alapító Miklós a XIII. században élt /Fekete Nagy A.: A Szepesség területi és társadalmi kialakulása Bp. 1934. 67./ s a tizlándzsások többi őséhez hasonlóan ő is a gömöri palócságból vette eredetét. A magyar határőrökből lett "lándzsások" a XVI. századra már régen paraszti színvonalon éltek s jóideje elindultak a szlovákosodás útján.

Ebből az időből való a Szent Iván-tüzkőről szóló híradás, melynek csupán annyi a jelentősége, hogy minden eddig ismertnél korábbi: 1599-ben jegyezték fel a Szepes megyei törvényszék egyik kiadványában. /Orsz. Levéltár, Máriássy-csal. batizfalvi levéltára XXIV. 9./ Máriássy András felperes bejelentése szerint az elmúlt, 1598. évben, Szent János napja körül /circa festum Nativitatis Beati Ioannis Baptistae in dicto anno domini proxime transacto praeteritum/ a Joó-család szolgálai /familiae Joó servitores/ a szepesmegyei Miklósfalva közelében /penes possessionem Miklofalwa in ... comitatu Scepusiensi habitam/ a szent tűz körül tartózkodtak, amelyet ősidőktől fogva Szent János tiszteletére volt szokás rakni /circa ignem sacram, qualis antiquitus in memoriam Sancti Joannis extrui fuit solitus, constituti fuissent/. Ekkor történt, hogy a Joó-szolgák egy arra haladó Máriássy-jobbágyot megtámadtak, elverték s az erszényében talált pénzt magukhoz vették. Ennek az extatikus ünnepi hangulatból kirobbant erőszak-cse-